

Thorma János: Szenvedők

A festő párizsi éveinek első nagyszabású alkotása az 1891-ben kezdett és egy év múlva befejezett „Szenvedők”. Thorma Émile Zola naturalista regényfolyamának hatására tervbe vett egy moralizáló, a századvégi polgári társadalom visszasságait/visszás jelenségeit bemutató festmény-sorozatot. Az ilyen erkölcsnemesítő szándékú történetek, melyek egyrészt a gazdagok gátlástalanságát, másrészt a nép tisztalelkű gyermekeinek állhatatos vagy éppen megrontható tisztaságát tárták a néző elé, igen kedveltek voltak akkoriban és mind a francia naturalizmus, mind a német szegényember-festészet festőinek gyakori képtémáit adták.

A tervezett sorozat három darabból állt volna, de a „Szenvedők” mellett csak az „Ébredés” készült el. A kompozíció középpontjába egy mámoros álmából kábultan ébredő férfit helyezett, akit félmeztelen és teljesen ruhátlan nők vesznek körül. A festményt a művész utóbb elégedetlenségében feldarabolta, csupán egy részletét kímélte meg. Az „Ébredés” után az „Utcasarkon” című, ugyancsak társadalomkritikai szándékú festmény terve foglalkoztatta, azonban a kompozíció – amelyen kihívóan öltözött utcalányok gúnyosan végigmérnek egy lehajtott fejű, szegényes ruházatú, várandós fiatal munkásasszonyt – a vázlatnál nem jutott tovább.

A „Szenvedők”-et finom naturalista képként tárgyalja a szakirodalom. Témája a gyász: a temetői jelenet láttató módon azt példázza, hogy a halál nem válogat, de a gyászolók akarva, nem akarva még őrzik az anyagi kiváltság megkülönböztető jegyeit. A temetőből kijövő, valószínűleg saját gyermeke sírjától távozó úriasszony – talán az adakozó pillanat hatására – együttérző, gyengéd csókot lehel a szegény asszony csecsemőjének arcára. Férje görnyedten áll mellette, zsebkendőt tartva szája elé, tekintete már kifelé tart a síri helyről. Mindeközben a temetőkapu két oldalán térdelő szegények imádkoznak (alamizsnára váró koldusok?), a háttérben elmosódottan ábrázolt alakok veszik körül szeretteik nyugvóhelyét. A sírokon halovány fényű gyertyák, mécsesek égnek. Halottak napjának délutánja van, a nap bágyadt, erőtlenséggel, a sírkertre lassan leszáll az őszi szürkület.

Novellisztikus témája és kétségtelen szentimentalizmusa ellenére a szemlélőre ma is hat a melankolikus hangulatú festmény, de figyelmet és megbecsülést érdemel a műben megnyilvánuló szociális érdeklődés is: a térdeplő koldusok arcvonásait megrendítően ábrázoló alkotás – bár felfogásában nem forradalmi – fényt vet a kor társadalmi különbségeire, igazságtalanságaira, egyszersmind kapcsolatban áll az akkor divatos szegényember-festészettel is.

Forrás: Bay–Boros–Murádin: Thorma. Körmendi Galéria, Budapest, 1997;

Dévényi Iván: Thorma János. Corvina Kiadó, Budapest, 1977 (A művészet kiskönyvtára)